

TYÖYHTEISÖ

MUUTOKSESSA MUKANA 6.11.2015

Ohjaajat ja opettajat osana pedagogiikkaa.

"Saa erehtyä."

Tämän tekstin tarkoitus on tuoda esille lyhyesti toimintakulttuurin muutosta avaavia näkökulmia, jotka palvelevat oppilaan luonnollista kasvua tasapainon ja oppimisen tilaan, niin että oppilas tuosta tilasta käsin voi toimia mm. vastuullisesti, luottamuksellisesti, tehokkaasti, joustavasti ja myötätuntoisesti, säilyttäen kuitenkin luovuuden, ymmärryksen, psyykkisen hyvinvoinnin, sekä muun muassa sosiaalisen kyvykkyyden. Teksti on tätä tukevan pedagogisen näkökulman esiintuomista, joka toimii kuitenkin aina koulun omien säännöstöjen ja opetussuunnitelman velvoitteiden kehyksissä. Tätä pedagogiikkaa voi käsitellä nimellä *luonnollinen pedagoginen näkökulma*.

Olosuhteiden (taloudelliset resurssit, aikamäärät jne.) säilyessä samana ihminen voi tehdä oikeastaan kahdenlaisia valintoja toimiessaan osana eettistä kokonaisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että ihminen voi käytännössä joko tehdä teon tai olla tekemättä sitä. Tästä näkökulmasta ainoastaan *tietoisuudella* on merkitystä. Mielikuvan kautta jäseneltynä tämä voisi tarkoittaa tilannetta, jossa ihminen menee kauppaan ostamaan kasviksia. Hän voi tehdä valinnan: joko ostaa kasvikset tai jättää ostamatta. Oikeastaan molemmat näistä ovat tekoja itsessään, mutta *merkitys* teolle syntyy tietoisuuden kautta. Millä perusteella ihminen tekee valinnan? Onko ihminen tietoinen edes tuosta teosta? Ostaako ihminen kasvikset nälkäänsä (*tarpeen* mukaan)? Ostaako ihminen kasviksen *halutakseen* tukea kaupan myyntiä? Ostaako ihminen kasviksia, koska *tahtoo* lihansyönnin vähentyvän? Onko teon taustalla mielihyvän tavoittelu? Vai ostaako ihminen esimerkiksi kasviksen siksi, että uhmakkaasti vastustaa kaikkea mikä liittyy ahneuteen tai kapitalistiseen rahatalouteen, toisin sanoen vaikkapa eläinlihan massatuotantoon ja epäkunnioittaviin tuotanto-olosuhteisiin. Ainoastaan taustalla olevan *tietoisuuden* kautta voi luoda lisää merkityksiä ja muutoksia yhteiskuntaan, vaikka valinnat teon suhteen olisivatkin todella jaettu vain kahteen mahdollisuuteen. Ihmiset määrittävät siis yhteisön ja eettisen ympäristönsä, ei ainoastaan tekojen kautta, vaan tekojen lähtökohtien, premissien ja tietoisuuden kautta.

Tätä esimerkkiä hyödyntäen myös toimintakulttuuri koulussa voi muuttua enemmän luonnollista tasapainoa edistävämmäksi. Tekstin tarkoitus on lisätä juuri tietoisuutta pedagogisen toiminnan kentässä. Tietoisuuden lisääntyminen tekojen taustalla voi parhaimmillaan tukea muutosta kokonaisvaltaisesti. Muutos tapahtuu kuitenkin aina asteittain. Toimintakulttuurin muutosta voi reflektoida omien tekojensa kautta, niissä täydellistä onnistumista vaatimatta. Eräänlaisen keskeneräisyyden hyväksyntä itsessä ja muissa on olennaisin osa muutosta. Inhimillisten tuntemuksien, tiukkojen aikarajojen ja määreiden mukaan toimiminen laittaa työntekijän ja myös oppilaan valtavan paineen alle. On luonnollista kysyä, miksi esimerkiksi tunnekeskusteluille ei ole aikaa? Painottuuko toiminta yhä ulkoa muistamiseen? Miksi esimerkiksi sosiaalisille taidoille ei ole yhtäläillä koetta kuin oppiaineiden tiedollisille sisällöille? Miksi musiikista ei anneta tukiovetusta? Noudatetaanko oppisisältöjä liian tarkasti? Olisiko niissä karsittavaa ylipäättään? Onko käsitys

ihmisestä muuttunut vaivalloisen hitaasti? Enää tieto ja ulkoa muistaminen eivät olekaan työ- tai vaikkapa yritys-elämässä menestymisen takeita. Esillä ovat toistuvasti tunnetaitojen, johtamisen, stressinhallinnan, ajanhallinnan, vuorovaikutuksen, innovatiivisuuden, oivalluskyvyn, joustavuuden ja itseohjautumisen taidot. Ihminen on muokannut ympäristöönsä ja vaatimusten kulttuuriaan omien päämäärien ja unelmien valossa, mutta jättänyt huomioimatta omat kyvykkyytensä ja taitonsa. Toisin sanoen jatkuva voimattomuuden tunne niin arjessa kuin työelämässäkin johtuu oletuksellisesti tästä mielen ja todellisuuden häilyneestä rajasta. Digitalisaation esiin marssi on ihmisten aikaan saannos. Muutos laitteiden kentällä on suuri, mutta ennen kaikkea suhteessa ihmisten omiin taitoihin. Ihmisen täytyisi siis oppia taitoja (metakognitiivisia), jotta hän pystyisi hyödyntämään esimerkiksi teknologiaa parhaalla mahdollisella tavalla säilyttäen oman kyvykkyytensä toimijana (psyko-fyysis-sosiaalinen kyvykkyys). Mitä kokonaisuuksia ja käsityksiä toimija opetustyössä nostaa esille? Millä on todella merkitystä? Millaisia taitoja ihmisen tulisi osata niin koulussa, arjessa kuin työelämässäkin? Lopulta, mitkä motiivit tai mieltymykset meitä tässä toiminnan kentässä ohjaavat? Pystymmekö toimimaan niin, että meidän omat asenteemme eivät vaikuta lapsen luonnollisen kasvun ja pyrkimysten edessä haitallisesti, saatikka ohjaa heidän luonnollisessa tasapainossa tapahtuvia päämääriään.

Kaiken opettamisen ja kasvatustyön lähtökohtana on kuitenkin ymmärtää myös se, että prosessi tapahtuu vuorovaikutteisesti kasvattajan ja kasvatettavan välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että myös kasvattaja kehittää kaiken aikaa omia taitojaan, säätelee tunteitaan ja toimintaansa uudella tavalla. Se johtaa tilanteeseen, jossa on hyväksyttävä oma keskeneräisyytensä kasvattajana, oppilaan tukijana. Iso osa energiasta kuluu oppilaan tunne-elämän ja ajattelun tukemiseen, mutta myös omien tunteiden ja toimintatapojen säätelemiseen osana konfliktitilanteita. Siksi juuri vastuunjakamisen ja moniammatillisen yhteistyön rooli korostuu. Jokainen toimija kohdentaa energiansa juuri niihin osa-alueisiin, joihin hänelle on velvollisuutensa, resursseja tai ammatillista näkemystä. Tästä yhtälöstä seuraa mahdollisuus nähdä ihminen kokonaisvaltaisesti, sekä tukea häntä kaikilla inhimillisen elämän osa-alueilla. Tämä tarkoittaa oppilaan psyykkisen-fyysisen ja sosiaalisen tason huomioonottamista osana oppimisprosessia.

Luonnollisen pedagogisen opetus- ja oppimismenetelmän näkökulmia:

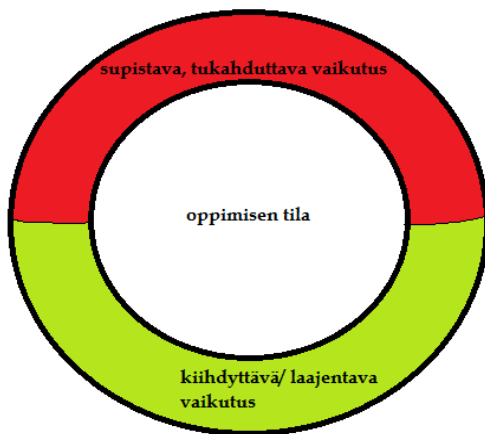
"Oppiminen on yhtä spontaani ja luonnollinen tapahtuma, kuin kukan kasvaminen pellon laidalla."

1) Pedagoginen näkemys perustuu siihen lähtökohtaan, että on olemassa *oppimisen tila*, jossa oppilas kokee *kiinnostusta, oppimisen intohimoa, iloa, aitoutta, hyväksyntää, innostuneisuutta, vapautuneisuutta, läsnäoloa, myötätuntoa, kehittymistä, uteliaisuutta, tahtoa...*

Nämä asiat tarkoittavat käytännössä esimerkiksi työrauhan syntymistä oppilaan oman oivalluksen kautta, kiusaamisen todellista häivyttämistä, ryhmätöiden sujuvuutta, toisten oppilaiden tunteiden kunnioitusta, muistikeinojen kehittämistä, riitatilanteiden vähenemistä, oman toiminnan ohjauksen

parantuvuutta, ajattelutaidollisuuden kehittymistä, oivalluskyvyn kehittymistä, oppimisen syvällistä ymmärtämistä, itsenäistä työskentelyä, keskittymiskyvyn kehittymistä, luetun laaja-alaisempaa ymmärtämistä.. jne.

2) Opettajan/ohjaajien pedagoginen toiminta perustuu siihen, että oppilasta tuetaan tuon tilan löytämiseen. Sekä myös siihen, että *oppilas osaa jatkossa itse ylläpitää ja laajentaa oppimisen tilaa.* (oppimaan oppiminen)

kuva: oppimisen tila voi joko laajentua tai pienentyä.

Mikä on tämän yhteistoiminnan tarkoitus luonnollisen pedagogiikan näkökulmasta?

Tarkoitus on luoda yhteistyö opettajan ja ohjaajan kanssa, joka palvelee oppilaan **oppimisen tilan** vahvistamista (sekä vuorovaikutuksellisesti kehittää myös johtajuutta/ohjaavuutta.) Tarkoitus on tukea teoissaan ja tunteissaan horjuvaa oppilasta takaisin tuohon luontaiseen tilaan. Kehyksenä on tietenkin koulun omat säännöt ja turvallisuus huomioon ottaen.

Miten tämä tehdään käytännössä? Voiko ohjaaja vaikuttaa omilla teoillaan siihen?

1) Kokemus autonomiasta - anna mahdollisuuksia oivaltaa itse - (suggestio-tietoisuus)

Oppilaan tulisi itse oivaltaa mahdollisuuksien mukaan ratkaistava tilanne. Tätä oivallusta ohjaajakin voi tukea omien resurssien mukaan muun muassa suggestion kautta: "Onko mahdollista, että sinun vihan tunteesi takia tönäisit toista oppilasta", "Onko mahdollista, että luokassa on melua, koska puhut toistuvasti vieruskaverin kanssa?" "Onko mahdollista, että rauhoittumisesta olisi sinulle hyötyä?" Vertaa. "Älä tönäise toista, älä puhu."

Huom! Ohjaajan vastuualueelle jää kuitenkin erityisesti ohjata oppilasta turvalliseen työskentelyyn. Sinänsä myös työskentelytaitojen ohjaus korostuu autonomisesti toimivan oppilaan ohjauksessa. Oppilas tarvitsee tukea esimerkiksi työskentelytaidoissa. Jos tunnilla on annettu tilaa esimerkiksi omien muistiinpanojen tekemiselle, sekä oppimaan oppimisen taidoilla, ohjaa voi avustaa oppilasta tekemään oikeanlaisia vihkomerkintöjä, puuttua käsialaan, tarkistaa yhdessä oppilaan kanssa matematiikan tehtäviä tunnin aikana tunnin tavoitteet huomioon ottaen.

2) **Kokemus tarkoituksesta** - kysy mitä oppilas tarkoittaa sanoillaan ja teoillaan? (ilmaisu-tunne)

Oppilailla on usein heikommat kielelliset ilmaisutaidot kuin esimerkiksi jo ammatissa työskentelevillä ihmisillä. Usein heidän viestinsä tai asiansa jää puutteelliseksi, koska he eivät löydä oikeita käsitteitä esimerkiksi riitatilanteissa herännäisiin tunteisiin. Opettaja ohjaa oppilasta selvittämään käyttäytymisen tarkoitusta. Se tarkoittaa sitä, että oppilas tuo omin sanoin esille esimerkiksi sen, mitä tarkoittaa hänelle olla ystävällinen. Oppilas voi todeta esimerkiksi sen tarkoittavan sitä, että muistaa sanoa toisille huomenta. Tätä prosessia on vietävä niin pitkälle, että se muotoutuu konkreettisen teon mukaiseksi suhteessa kohteeseen. Esimerkiksi: "Minä aion olla ystävällinen. Teen sen niin, että sanon vierustoverilleni aamulla, hyvää huomenta." "Minä aion parantaa työrauhaa, teen sen niin, että nostan aina käteni viittaamisen merkiksi, aina kun minulla on asiaa opettajalle." Vrt. "Olen ystävällinen." "Käyttäydyn hyvin."

On tärkeää, että oppilas ohjautuu kertomaan omin sanoin mitä hän aikoo tehdä. Tunnilla opettaja ohjaa usein selventämään oppilaan oman toiminnan tarkoitusta. Se voi viedä aikaa, mutta usein juuri tuon prosessin takana on tunne merkityksellisestä oppimisesta ja koulusta. Se voi johtaa myös tilanteeseen, jossa oppilas oivaltaa esimerkiksi itse (kokemuksellisesti) sen kuinka tärkeää vaikkapa työrauha on. Oman ajatteluprosessin selventäminen auttaa myös muita oppilaita hahmottamaan oppimisen prosessia, sekä se kehittää empatiakykyä osana sosiaalista vuorovaikutusta.

Huom! Ohjaajan vastuualueelle jää esimerkiksi luokkatyöskentelyssä oppilaan tarkkaavaisuuden suuntaaminen opetustilanteeseen. Tämä voi tarkoittaa käytännössä sitä, että ohjaaja käy taputtamassa hiljaa ja huomaamatta esimerkiksi oppilaan olkapäähän ja kehottaa häntä seuraamaan. Yksi tukemisen muoto liittyy juuri käsitteisiin ja ajatteluun. Käsitteellisen prosessin heikkous oppilaalla

voi näkyä myös esimerkiksi historian tunnilla. Opettaja ohjaa keskustelussa oppilasta tarkentamaan käsitettä niin kauan, että syntyy ymmärrys. Tehtävän teon aikana, ohjaaja voi auttaa tässä käsitteellistämisprosessissa esimerkiksi niin, että pyytää oppilasta kertomaan millaisia mielikuvia käsite (esim. maastamuutto) herättää. Ohjaaja voi tehtävissä auttaessaan kysyä oppilaalta, mitä tehtävä oppilaan mielestä tarkoittaa ja tukea häntä löytämään itse ymmärryksen, esimerkiksi kysymällä yksi kerrallaan käsitteitä: "Mitä mahtaa sinun mielestä tarkoittaa sana muutto?" Ohjaaja tukee ajattelua, sekä näkyvää prosessia kuten visuaalista ja motorista työskentelyä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi vihkotyöskentelyn osalta selviä ja johdonmukaisia merkintöjä.

Kokemus merkityksellisyydestä - kysy mitä merkitystä oppilaan teoilla on?
(merkitys-kokemuksellinen oppiminen)

Kun toimintakulttuuri muuttuu, myös auktoriteetin ja tiedon luonteen tarkoitus muuttuu. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilas alkaa luonnollisesti kyseenalaistamaan perinteistä opetusmallia, sekä esimerkiksi tilanteita, joissa hänen luonnollinen toteutuminen uhkaa tyrehtyä tai jopa tukahtua. Niin sanotusti oppimisen (myös läsnäolon ja olemisen) tila pienenee. Tämä on väistämättä merkki siitä, että jokin tapahtuu luonnottomasti. Se juontuu usein ratkaisuihin, joissa oppilas joutuu alistumaan mekaanisiin opetusrakenteisiin (esimerkiksi toistuvaa mekaanista laskuharjoittelua ilman sosiaalista vuorovaikutusmahdollisuutta), joka taas niin ikään tukahduttaa luovuuden, merkityksellisyyden, sosiokonstruktivistisen ymmärtämisen ja oivalluksen, toisin sanoen oikeastaan juuri ne asiat, mitä tieteellisesti sanotaan oppimiseksi tai oppimisen prosessiksi. Luontaisen - vuorovaikutuksessa tapahtuvan oppimisen kaipaus, näkyy usein oppilaiden pyyntöinä: "Saammeko tehdä nämä tehtävät toisessa tilassa, voimmeko tehdä parin kanssa yhdessä, saanko auttaa ystävää tehtävissä, saammeko itse valita mitä tehtäviä teemme, miksi me joudumme tekemään tätä tylsää harjoitusta."

Oppilas etsii kysymysten avulla merkityksellisyyttä. Sitä tunnekokemusta, että koululla, oppiaineella ja tehtävällä on hänelle oikeasti merkitystä. Se koskettaa häntä, se auttaa häntä, ja hän oppii sen avulla lisää. Tuollaiseen pyyntöön on luonnollista vastata, vaikka se ei tarkoita jokaiseen mieltymykseen ja haluun myöntymistä, vaan hieman oman pedagogiikan ja toiminnan tutkimista ja tietoiseksi tekemistä. Jokainen ihminen hakee toiminnalleen merkitystä, kytkeytymistä johonkin kokonaisuuteen. Jos tämä estyy, ihminen toimii irrallisesta, lyhytjänteisesti ja usein vastuuttomasti.

Huom! Ohjaaja voi tukea tätä merkityksellisyyden kokemista esimerkiksi auttamalla oppilasta itseään löytämään merkityksiä tehtävästä. Jos oppilaalla on esimerkiksi vaikea muistaa kertolaskuja, mekaanisen oppimisen sijaan häntä voi opettaa löytämään merkityksiä. Se voi tapahtua esimerkiksi kysymällä: "Mitä merkitystä tällä kertolaskun tuloksella on sinulle?" Oppilas voi vastata esimerkiksi

luvun olevan sama kuin hänen syntymäpäivänsä. Ohjaajan vastuulla on kuitenkin ennen kaikkea tukea oppilasta hänen työskentelytaitollisissa ponnisteluissaan. Ohjaaja voi siis konkreettisesti tukea oppilasta hänen omissa muistiinpanoissa, ideoissa ja ajatuksissa. Jos oppilas on keksinyt hieman tehtävästä poikkeavan idean esimerkiksi vihkotehtävissä, ohjaajakin voi kuunnella oman ammattitaitonsa mukaisesti sitä, olisiko tuo idea itseasiassa tehtävän tarkoitusta paremmin palveleva ratkaisu. Tässä kohtaa ohjaajan olisi hyvä kertoa tästä myös opettajalle, joka on vastuussa pedagogisesta onnistumisesta. Tällainen oppiminen palvelee oivaltavaa oppimista parhaiten. Kun oppimisprosessissa pääpaino on merkityksellisyydessä, ei työskentelyä kannata rajata liian kapeisiin raameihin, vaan hyväksyä joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti myös esimerkiksi huonosti piirretyt viivat tai huono sommitelma. Kuitenkin ohjaaja voi/kannattaa tukea oppilasta tekemään selkeitä ja hyvin jäsenneltyjä muistiinpanoja, kunhan ne eivät katkaise oppilaan omaa merkityksellisyyden tunnetta, autonomiaa ja luovuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaan oma alkuperäinen idea säilyy merkityksellisesti. Opettajan vastuulla on tehtävien mahdollisuus tarjota merkityksellisyyttä, sekä oppimaan oppimisen taitojen kautta auttaa myös oppilasta itseään löytämään omia merkityksiä.

Kokemus hyödystä. - kysy mitä hyötyä siitä on? (hyötynäkökulma-oikeudenmukaisuus-arviointi)

Oppilas, joka toimii merkityksiä hakevassa toimintakulttuurissa, tarvitsee luonnollisesti itselleen myös hyötynäkökulman, jotta hän saa voimaa omaan työskentelyyn. Se on osa oikeudenmukaisuuden tuntoa, jossa ihminen suhteuttaa oman toimintansa ympäristön hyödykkeisiin. Mitä on järkevää tehdä? Mikä on hyödyllistä ja mikä uuvuttavaa? Tämä tarkoittaa sitä, että oppilas joka ymmärtää esimerkiksi rauhallisen käyttäytymisen hyödyn itselleen, sitoutuu huomattavasti paremmin yhteisiin tavoitteisiin ja esimerkiksi työrauhan edistämiseen, kuin oppilas joka ei ymmärrä käyttäytymisen hyötyä. Oppilailta tulisi aina perin pohjin kysyä, mitä hyötyä opettajan kehottamilla ohjeilla on heille itselleen aivan oikeasti. Hyöty on luonnollinen etu luonnollisuutta edistävästä toiminnasta.

Huom! Ohjaaja voi toimia oppilaan omaa hyötynäkökulmaa tukien, muun muassa ristiriitatilanteissa esittämällä yksinkertaisesti kysymyksiä oppilaille: Mitä hyötyä riidan ratkaisemisesta olisi oppilaalle?

Liikuntatunnilla ohjaaja voi auttaa esimerkiksi liikesarjaa pelkäävää oppilasta lyhyellä keskustelulla:

"Mitä hyötyä sinulle olisi siitä, jos kiipeäisit tuon puomin ylitse tai tekisit kuperkeikan?"

Ohjaajan vastuulla on kuitenkin enemmissä määrin tukea oppilasta hänen henkilökohtaisissa pyrkimyksissään sekä opetuksen tavoitteiden seuraamisessa. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjaaja auttaa oppilasta esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa oppilas on kadottanut tehtävän tarkoituksen ja merkityksen. Se voi tapahtua ohjeistamalla oppilas takaisin työkirjan pariin tai tekemään tehtävää, joka häneltä on jäänyt toisen toiminnan takia kesken. Ohjaaja ohjaa oppilasta takaisin annetun tehtävän tarkoitukseen. Jos esimerkiksi tarkoitus on ollut luovien ratkaisujen kehittäminen,

olennaisinta ei ole silloin ohjata oppilasta piirtämään ja kirjoittamaan täydellisen tarkasti oikein. Kaikki nämä asiat kulkevat kuitenkin limittäin ja vuorovaikutuksessa, joten luovuus ei tarkoita toisin sanoen ”hutilointia”, vaan voi olla silti yhä jäsenneiltyä ja strukturoitua, sekä työskentelytaitojen mukaan siististi tehtyä jälkeä.

Voiko oppilasta arvioida? Mitä oikeastaan arvioidaan? Miksi kokeita saa tehdä ryhmätöinä? Ovatko kokeet oppimisen mittari?

Arvioinnin kohteena ei ole oppilas, vaan oppilaan taidot. Mielikuvan kautta jäsenneiltyä tämä merkitsee sitä, ettei tarkoitus ole arvioida autoa, vaan renkaiden kuntoa. Arviointia tapahtuu jokaisessa oppimishetkessä. Arviointi on vuorovaikutuksellista, toisin sanoen, oppiminen on itsessään arviointia. Oppimista ei tehdä siis arvioinnin takia, vaan arvioinnin avulla. Tämä tarkoittaa luonnollisesta pedagogisesta näkökulmasta sitä, että todistukset, kokeet eivät ole enää olennaisia tai niin ikään päämääriä, vaan ne palvelevat enemmänkin hetkeä, jolloin oppilas voi testata suorituskyykyään rajatussa ajassa ja mahdollisesti jopa löytää itsestään enemmän kyykyä muistaa ja suoritua vaativista tehtävistä. Tällaiset tilanteet ovat harvassa esimerkiksi myös todellisessa työelämässä, mutta ne ovat oiva mahdollisuus testata itseään tiukkojen määreiden puitteissa. Arvioinnin vuorovaikutuksellisuus tarkoittaa myös sitä, että opettajan ja ohjaajan taidot tulee suhteuttaa prosessiin. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi jatkuvasti riitatilanteissa olevan oppilaan sosiaaliset taidot, tai tunnetaidot voivat olla hyvinkin puutteelliset. Joten häntä ei voida arvioida suhteessa toisiin oppilaisiin, jos hänelle ei ole opetettu esimerkiksi tunnetaitoja, joiden avulla hän pystyisi säätelemään vihan ja ärtymyksen tunnetta sosiaalisesti sopivalle tasolle. Juuri suhteellisuuden määrittely tekee arvioinnista haastavan. Miksi omaa suoritusta tai tunne-elämän, ajattelun, matematiikan taitoja pitäisi verrata toisiin. Ainoa mittari tulisikin tästä pedagogisesta näkökulmasta olla oppilaan omat vaatimukset. Jos heikot taidot ovat esteenä, niitä tulee harjoitella enemmän, sekä niiden arviointi suhteuttaa oppilaan omiin vaatimuksiin, odotuksiin ja tietystä määrin ympäristön vaatimuksiin.

Huom! Ohjaajan tehtäväksi jääkin ymmärtää oppilaan sen hetkinen tilanne, ja tehdä mahdollisesti huomioita oppilaan työskentelytaidoista, tai esimerkiksi sosiaalisista taidoista ja tuoda niistä informaatiota opettajalle. Opettajan oppilastuntemus on myös vastuunkannon näkökulma. Ohjaajan

tehtävät informoinnin osalta voivat tarkoittaa esimerkiksi huomiota kahden oppilaan keskinäisestä jatkuvasta riitelystä, joka syystä tai toisesta on jäänyt opettajalta huomaamatta. Opettaja arvioi tilannetta oppilastuntemuksen perusteella ja tekee tarvittavia ratkaisuja esimerkiksi sen suhteen, onko tunnetaitojen lisäopetus tarpeen. Pääsääntönä on se, että tavoitteena on tukea oppilasta, ei rankaista häntä. On kuitenkin muistettava oma inhimillinen jaksaminen ja tiukat aikataulut, jolloin esimerkiksi mahdolliset syvällisemmät ja kohtaavat keskustelut jäävät riitatilanteissa käymättä esimerkiksi juuri ennen tunnin alkua. Ohjaajan olisi myös hyvä kiinnittää huomiota oppilaiden ratkaisuihin esimerkiksi matematiikan tai historian tunnilla; Tekekö oppilas tehtävät oman tasonsa mukaisesti vai suoriutuuko hän toistuvasti alle taitotasonsa.

Arviointi on tietoisesti tekemistä. Arviointiin tulee sisällyttää aina mahdollisuus antaa toiselle tietoisuus omasta toiminnastaan, sekä arvioida annettuja välineitä. Tämä tarkoittaa sitä, että oppimisen tilaa ohjataan tiedostamaan, niin että oppilas lopulta itse osaa ohjautua tuohon tilaan. Tämä tapahtuu myötätuntoisella kiitoksella, spontaanilla palkitsemisella ja luottamusta, sekä johdonmukaisuutta noudattavalla palkitsemisjärjestelmällä, esimerkiksi "hymiötaululla." Tämä ohjaa oppilasta oivaltamaan ja tulemaan tietoisesti siitä mitä hän teki. "Siivosit juuri luokan -> siitä seurasi tämä palkitseminen." "Otit pulpettikirjan tehtävän suorittamisen jälkeen -> Toimit työrauhaa edistävästi." Vrt. "Hyvä Oppilas! "Hyvä kun siivosit."

Kokeiden luonne muuttuu osana toimintakulttuurin muutosta. Monet oppikirjat painottavat edelleen ulkoa muistamisen periaatteita. Siksi myös koejärjestelyt voivat olla poikkeuksellisia. Oppiaineiden tavoitteelliset sisällöt on määritelty OPS:ssa, tavoitteiden saavuttaminen taas on kiinni ainoastaan pedagogisesta näkökulmasta. Toisin sanoen päämäärä on tiedollisesti sama, mutta polkuja on tuhansia erilaisia. Olennaisinta on nähdä, että juuri tuo matka, jolla tiedollisia päämääriä tavoitellaan on oppimaan oppimisen kannalta tärkein prosessi. Se johtaa sellaiseen näkemykseen, jossa oppiminen itsessään on olennaisin ja merkityksellisin asia, eivät koe tai lopputulos. Se on herättävä kysymys myös siitä, kenen päämääristä on lopulta kyse? Eikö jokaisen ihmisen tulisi määritellä itse oma päämääränsä suhteessa velvoitteisiin toisia ihmisiä kohtaan?

Mitä merkitystä on oppivälineillä? Voiko tehtävän jättää kesken? Tarvitseeko kaikkien tehtävien mennä oikein? Mitä oppilaan pitää muistaa? Mikä on olennaista äidinkielen tunnilla?

Edellä esitettyjen näkökulmien ja tukikeinojen merkitys ja hypoteettinen lähtökohta syntyy siitä, että jokaisen vuorovaikutustilanteen taustalla ovat väistämättä ihmisen tunteet, tietoisuus omasta itsestä,

sekä ajattelun kautta jäsenyvä maailmankuva, kuin myös sosiaaliset taidot. Myös tulevan oppimissuunnitelman viitekehäyksessä korostetaan tiedon luonteen muuttumista pedagogisesta näkökulmasta. Tämä tarkoittaa sitä, että ulkoa muistamisen ja mekaanisen oppimisen tyyli jäävät enemmän taka-alalle oppimaan oppimisen ja esimerkiksi tiedon etsinnän tai arvioinnin näkökulmasta. Voisi jopa ajatella, että opetuksen tarkoituksesta 70-80% on oppimaan oppimisessa, kun taas noin 20 prosenttia tiedollisessa muistamisessa. Tämä olettaus perustuu siihen, että lähes kaikki mahdollinen tieto on kenen tahansa saatavilla välittömästi esimerkiksi mobiililaitteen avulla.

Niinpä tiedon prosessoinnin merkitys korostuu. Kuinka oppilas oppii lukemaan kokeeseen niin, että hän kokee tiedon hyödylliseksi, merkitykselliseksi, sekä osaa esimerkiksi soveltaa lukemaansa myös kokeen jälkeen? Miten oppilas löytää itse lopulta rauhoittumisen keinot? Millaisia keinoja oppilas oppii kehittämään ymmärtääkseen lukemansa tai kuinka hän tekee muistiinpanoja, niin että oppii asian perin pohjin? Tarvitaanko enää mekaanisia tehtäviä täynnä olevia työkirjoja? Kuinka monta minuuttia voi käyttää tunnetaitoihin matematiikan tunnilla? Millaisia työskentelytapoja luonnollinen oppiminen suosii? Työkirjat, oppikirjat, vihkot, leikit ovat lopulta vain välineitä esim. ajattelutaitojen kehittämiseksi. On vältettävä ajatusta niiden itsetarkoituksesta. Tämä tarkoittaa sitä, että usein olennaista ei ole saada tehtäviä valmiiksi, tietyssä järjestyksessä, tiukkojen sääntöjen puitteissa, vaan olennaisinta on antaa oppilaan oman luovuuden, ongelmanratkaisuun vaadittavien ajatusprosessien ja toiminnan ohjauksen ottaa ensiaskeleita vastuullisen ja kyvykkään toiminnan maailmaan. Tunteet eivät ole erossa matematiikan oppimisesta. Sosiaaliset taidot eivät ole irrallisia ruokalan jonossa keskusteltaessa. Ihminen on nähtävä kokonaisuutena jokaisessa tilanteessa. Sillä juuri tunteet ja niihin usein sidonnaiset ajatukset ohjaavat erityisen voimakkaasti oppimisenprosessia. Tavoitteena on mahdollisuuksien ja resurssien mukaan se, että tuntityöskentely tähtää todellisen ja arkisen tehtävän ongelmanratkaisuun, eikä kirjan tehtävän valmiiksi saattamiseen. Olennaisinta on löytää oppimisen tila; oman intohimon vapauttaminen ja sen jalostaminen yleiseksi hyödyksi. Samalla on opittava taidon juurruttamista, eli mekaanisen työvaiheen suorittamista. Tämä tarkoittaa oppimisen ja opetuksen jaksottamista niin, että välillä taitoa käydään mekaanisesti läpi (tehdään paljon kirjan tehtäviä ja toistoja), sekä välillä taas tutkitaan taitoa ja tietoa ymmärryksen ja oivalluksen kautta (tutkiva oppiminen). Opetellaan esimerkiksi yhdessä vihkotyöskentelyn, taulutyöskentelyn ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta uusi asia matematiikasta. Olennaista on tuolloin tutkiva asenne, erehtymisen salliminen, sekä tiedon yhteinen prosessointi ja oivalluksen tavoittelu. Usein tässä tilanteessa opettaja voi valita myös tehtävän, jota ei itse ymmärrä perin pohjin, koska silloin oivallus syntyy yhteisestä ajattelusta. Opettaja määrittää tehtävän tason ymmärtämisen itsensä, opetussuunnitelman velvoitteiden, ikätason mukaisesti. Opettajalla on kuitenkin oltava ydinnäkemyks opetettavasta sisällöstä, jonka pohjalta hän rakentaa tuntikokonaisuutta.

Ei tähdätä valmiiseen, mekaaniseen, tarkasti strukturoituun, säännöstelltyyn ja ohjeistettuun työskentelyyn, vaan ennen kaikkea siihen, että oppilas ymmärtää tekemänsä. Tämä voi tarkoittaa

esimerkiksi sitä, että oppitunnista käytetään suuri osa aikaa matematiikan laskun suulliseen perusteluun. Juuri sanallistaminen ja käsitteellistäminen on ydin osa ajattelutaitoja, sekä oppimista. Toisen oppilaan käsitteellistävä ajatteluprosessi voi auttaa toista oppilasta ymmärtämään tehtävän paljon paremmin kuin mekaanisesti lasketut tehtävät. Näkemyksen taustalla on ajatus siitä, että koulu tuottaisi tällöin ihmisiä, jotka toimisivat yhteiskunnan kannalta huomattavasti tehokkaammin, luovemmin, empaattisemmin ja muun muassa rohkeammin. Se voisi käytännössä näkyä esimerkiksi yrittäjyyden kasvuna, innovatiivisuuden kehittymisenä ja esimerkiksi taloudellisena kasvuna.

Huom! Ohjaajat voivat tukea oppilasta saavuttamaan - Vygotskin lähikehitysvyöhyketeorian mukaisesti se taso, jossa taito aktualisoituu. Tämä tarkoittaa sitä, että oppimisprosessin olennaisin osa tapahtuu juuri epämukavuusalueella, jossa oppilas tuskailee esimerkiksi tehtävän tiedollisen sisällön, omien kyvykomusten ja tavoitteiden kanssa. Ohjaaja voi konkreettisesti auttaa oppilasta käsitteellistämään itse oppilaan omaa ajattelua esimerkiksi matematiikan tehtävissä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pyytää oppilasta kertomaan, miksi juuri luku seitsemän laitetaan allekkain kertolaskussa ykkösten kohdalle. Usein oppilas vastaa, koska se vain laitetaan siihen. Tässä kohtaa ohjaaja voi pyytää tarkennusta ja enemmän perusteluja, jotta voisi tukea oppilaan ymmärrystä paremmin. Ohjaaja voi antaa apua käsitteellistämiseen kaventamalla vaihtoehtojen määrää poissulkemalla muita vaihtoehtoja, kertomatta kuitenkaan oikeaa. Ohjaajan näkemyksen varaan jää se, kuinka paljon kunkin oppilaan työskentelylle voi antaa ohjaustukea ajallisesti.

Ohjaajan rooli tehtävän onnistumisessa on tukea oppilasta hänen ajattelussaan, ei tehtävän täydellisessä onnistumisessa. Jokainen tehtävän eteen tehty ponnistelu on merkityksellinen. Oppilas saa jäädä hämmennyksen tilaan, toisin sanoen tehtävä saa jäädä avonaiseksi, mutta siihen on kuitenkin hyvä ja tärkeää palata myöhemmin, esimerkiksi toisella tunnilla. Pääsääntö ohjaajalle oppilaan kanssa toimimiseen olisikin varmasti: kysy, älä vastaa suoraan.

"Opettajan ja ohjaajan rooli on auttaa lasta niin, että tekee itsensä tarpeettomaksi."

Mitä muutoksessa perinteisessä toimintakulttuurissa seuraa? Miten oppilas suhtautuu uudenlaiseen toimintaan? Vaikuttaako tehtävien luonne työrauhaan? Onko omaehtoisuus itsekästä vapautta? Millainen käyttäytyminen on hyväksyttävää?

Luokka, joka oppii kyseenalaistamaan, perusteltuun ja tunteet huomioon ottavaan toimintaan, vaatii sitä myös luonnollisesti jatkossa. Luokka, eli yksilötasolla tunnetaitoinen ja tunteineen hyväksytyksi tullut oppilas oppii ymmärtämään ja hahmottamaan erilaisia sosiaalisia viestejä, aistimaan opettajien ja ohjaajien pyrkimyksiä, tunteita, jopa motiiveja. Tämä saattaa näyttäytyä ristiriitilanteita esimerkiksi välitunnilla tai toisen opettajan ohjauksessa. Oppilas, joka on tottunut kertomaan ja

ilmaisemaan tunteensa saattaakin tulla tukahdetuksi ja lytättyksi tunteineen toisessa tilanteessa. Tästä saattaa seurata toimintaa, joka ilmenee aggressiivisuutena, pettymyksenä tai kiukkuisuutena, eräänlaisena auktoriteetin vastustamisena. Kyseessä ei siis ole häntä ohjeistavan ihmisen epäkunnioitus, vaan pikemmin oppilaan luontainen responssi tilanteeseen, jossa hänen tunteet ovat tulleet ristiriitaisesti sivuutetuiksi. Siksi olisi tärkeää, että hänen ympärillään toimivat ihmiset toimisivat saman näkemyksen pohjalta, johdonmukaisesti ja mahdollisimman ristiriidattomasti.

Huom! Ohjaajien tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota *hyväksyvään ymmärtämiseen*. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilaan tekojen taustalla on aina jokin tunne. Jos tätä tunnetta ei tuoda oppilaan tietoisuuteen, hän ei voi muuttaa käytöstään. Tunteen voi kuitenkin tuoda tietoisuuteen ainoastaan hyväksynnän kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että syyttäminen, kieltäminen tai älyllinen syyllistäminen eivät mahdollista kohtaavaa hyväksyntää. Ohjaaja voi käydä riitatilanteita selvittäessä läpi taustalla olevia tunteita yksinkertaisesti kysymällä: "Mikä tunne sai sinut tönäisemään tai pilkkaamaan toista oppilasta." Mikäli ajankäytön vuoksi tilaisuuteen ei ole mahdollisuutta, ohjaaja on veloitettu toimimaan koulun sääntöjen ja ammatillisen osaamisen puitteissa niin, että oppilas ei aiheuta toiselle oppilaalle vaaraa käyttäytymisellään. On kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota siihen, tulevatko oppilaan tunteet todella hyväksytyiksi ristiriitatilanteissa. Mikä saa oppilaan toistuvasti suuttumaan? Miksi oppilas on uhakas ohjaajaa tai häntä komentavaa opettajaa vastaan? Miksi oppilas kerjää huomiota tunnilla? Miksi oppilas näyttäytyy "sopimattomasti käyttäytyvänä"?

Toimintakulttuurin muutos näkyy kokonaisvaltaisesti. Siksi ohjaajien ja opettajien vuorovaikutteinen keskustelu on tärkeää positiivisen kehittämisen näkökulmasta. Olennaisinta tiedonvaihdossa on muistaa se, että oppilaiden etu on ensisijainen. Omien motiivien, asenteiden ja tunteiden tarkastelu on yksi osa tiedottamisprosessia. Millaisia havaintoja ohjaaja teki työskentelystä tai onko hän kiinnittänyt huomiota erityisesti jonkun oppilaan työskentelytaitoihin tai vaikkapa käsiaalaan. Toimintakulttuurin muutos näkyy niin liikuntatunnilla kuin puukäsityötunnillakin. Se mahdollistuu pitkien prosessien myötä ja on jatkuvan vuorovaikutuksen mukana muokkautuva. Siihen vaikuttavat ajankäyttö, arviointi, keskustelu, työskentelytapojen muutos, tiedon karsiminen, asennekulttuurin muutos, auktoriteetin muutos, roolien muutos, oman keskeneräisyyden hyväksyntä, käyttäytymisen muutos, infran muutos, ohjeistavan toiminnan muutos,...

Muutosprosessit ovat aina haastavia, sillä ne tapahtuvat pääsääntöisesti epämukavuusalueella. Ohjaajan ja opettajan on pidettävä huolta omasta jaksamisesta, sekä ymmärrettävä oma rajallisuus toimijana. Muutos tapahtuu pienien tekojen kautta, vaikka aina kokonaisvaltaisena. Se ei kuitenkaan saa pakottaa työntekijää ylitse hänen voimavarojen. Muutos tapahtuu aina sisäisesti. Siksi on annettava tilaa ja aikaa prosessoida muutosta niin mielessä jäsentäen kuin myös tunnetasolla. Toiminta ei onnistu läheskään aina, mutta tärkeintä on sisäistäminen, eli tietoisuus oman toiminnan lähtökohdista ja tavoitteista. Olennaisinta on muistaa, että muutos tapahtuu jonkin vuoksi. Tässä kohtaa etusijalla on lasten luonnolliseen tasapainoon kehittyminen.

Onko muutos luonnollista? Miten muutos on perusteltavissa?

"Ihmisessä on luonnollisesti jo syntyessään elinikäinen halu oppia ja oivaltaa."

Muutos on luonnon perustila filosofisesta näkökulmasta. Pitkän historian omaavat rakenteet muuttuvat aina sisältäpäin. Tämä tarkoittaa sitä, että muutos tapahtuu lopulta ennen kaikkea koulun sisällä. Kun työntekijät muuttuvat, muuttuvat myös koulut, lopulta myös yhteiskunnalliset rakenteet.

Kaikki on luonnollista. Mikään asia, toiminta, tapa tai tila ei ole irrallinen luonnosta. Siispä levoton käyttäytyminen on yhtä luonnollista kuin rauhallinenkin. Värikäs seinämaalaus on yhtä luonnollinen kuin valkoinen toimiston seinäkin. Viha on yhtä luonnollista kuin ilokin. Mekaaninen tekeminen on yhtä luonnollista kun luova työskentelykin. On kuitenkin tehtävä ero *luonnollista tasapainoa edistävän tilan* ja *luonnollisen* välille. Muutos toimintakulttuurissa tähtää siis luonnollista tasapainoa edistävän tilan näkökulmaan. Siksi oppilasta tulee tukea hänen erehdystensä keskellä löytämään itse tuo tasapaino, josta syntyy myötätuntoista ja vastuullista käyttäytymistä. Jokainen muutosprosessi herättää luonnollisesti ensin kyseenalaistamista, vastustamista, hiljaista tutkimista, hyväksyntää ja lopulta parhaimmillaan voimakasta sitoutumista ja kiinnittymistä yhteiseen kokonaisuuteen. Tämä prosessi tapahtuu niin kasvattajassa kuin kasvatettavassakin.

Huom! Kun ohjaajien ja opettajien yhteiset tavoitteet ovat selkeät, sekä vastuualueet tuotu tietoisuuteen, on toiminta paljon mielekkäämpää ja merkityksellisempää. Muutos voi olla myös hyvin antoisaa ja lopulta voimaannuttavaa, jos työntekijät osaavat yhdistää omat vahvuutensa ja antaa tilaa vastuun mukaan jaetulle osaamiselle. On annettava arvoa pedagogiselle osaamiselle, sekä yksittäisille taidoille. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että vahvasti käsityötaidot hallitseva ohjaaja voi jakaa helposti ja vaivatta näkemyksiään pedagogisesta vastuusta olevalle opettajalla, joka tarkastelee niitä juuri oman vastuunsa kautta. Yhteistyö on kaiken toiminnan lähtökohta, sekä jokaisen vahvuusalueen huomioon ottaminen. On hyvä huomioida vastuualueet, sekä sovittava niistä selkeästi. Tehtävä myös selväksi kokonaisuus johon yhdessä sitoudutaan. Tämä edesauttaa näkemyseroista tai tunnetiloista johtuvien esteiden ylittämistä. Työntekijät sitoutuvat yhdessä erilaisiin rooleihin. Esimerkiksi työrauha on kokonaisuudessaan opettajan vastuulla, mutta yksittäisen oppilaan tarkkaavaisuuden suuntaaminen opetustuokion aikana on osaltaan myös ohjaajan vastuulla.

Kenen vuoksi muutos on mahdollista tehdä? Ketä varten teemme vastuunjakoa? Miksi vaivannäkö kannattaa? Voiko omaa toimintaa edes muuttaa? Mitä siitä seuraa?

"Minusta ei ikinä tule matemaatikkoa. Minä olen ADHD. Minä olen huono liikunnassa."

On olennaista huomata, että oppimisen tila, pedagoginen näkemys tuosta luonnollisesta tilasta kehollisesti, mielellisesti ja situationaalisesti, on muutoksen olennaisin lähtökohta. Ilman muutosta toimintakulttuurista tuo tila jää olemattoman pieneksi. Tästä voi seurata kaiken tuon tilaan sisältyvän asiatiilojen häipymistä tai pahimmillaan jopa vääristymää. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi nuoruusiällä puhkeavaa mielenterveydellistä ongelmaa, vääristymää minäkuvassa, pelkoja, jotka estävät luonnollisen toteutumisen esimerkiksi työelämässä tai harrastuksissa, oman luonteen väärin määrittelyä, tietyn odotuksien mukaisen roolin hyväksymistä tai vaikkapa kykyuskomuksien hiipumista kokonaan esimerkiksi matematiikan oppiaineen osalta. On vältettävä määrittelyä tai ylipäättänsä sanoja, jotka määrittelevät oppilasta ja sitouttavat hänet johonkin tiettyyn rooliin. Tämä tarkoittaa sitä, että arviointi tai keskustelu ei koskaan saisi kohdistua persoonaan, vaan persoonan taitoihin. Persoonaa on jatkuvasti muuttuva, mutta helposti mielikuviin juuttuva. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilas, joka käyttäytyy rauhattomasti, ei ole perustavanlaatuisesti ja pysyvästi rauhaton. Hänellä on vain heikot rauhoittumisen taidot suhteutettuna temperamenttiin, tarkkaavaisuuden keston ja esimerkiksi tunne-elämän haasteisiin. On siis vältettävä sanontoja: ”Sä olet tosi hyvä matematiikassa, susta voisi tulla todella hyvä kirjailija, tai sinun ei kannata ruveta maalariksi.” Jokainen näistä määrittelee oppilaan johonkin asemaan. Sen sijaan oppilasta voi ohjata teknisen työskentelyn osalta. ”Löydät sanallisista tehtävistä nopeasti luvut, kirjoitat johdonmukaisesti ja kuvaillet ympäristöä taitavasti, sinun kannattaa vielä harjoitella piirtämistä, jos olet siitä aidosti kiinnostunut.”

Oppilaat ovat tässä toimintakulttuurissa palveltavia. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilas asetetaan lähtökohtaisesti aina samalle tasolle tai sitten korkeammalle kuin häntä tukevat työntekijät. Se ei tarkoita alistumista, minäkeskeisyyden lisääntymistä, narsististen piirteiden lisäämistä oppilaissa, vaan ennen kaikkea asennemuutosta. Lapset ovat jo kehittyneet meitä edelle. Ne kantavat uutta elämää. Tämä ei tarkoita sitä, että opettaja/ohjaaja menettäisi auktoriteetin, se tarkoittaa auktoriteetin muutosta. Jotta ohjaaja tai opettaja säilyttää auktoriteettinsa, on hänen luotava se luottamuksen kautta. Tämä tapahtuu yksinkertaisesti olemalla johdonmukainen lupauksissa, luokan toimintakulttuurissa, sekä toimimalla oikeudenmukaisesti ristiriitatilanteissa. Oikeudenmukaisuus tässä kohtaa tarkoittaa toisen kohtaamista tunnetasolla. Mikä on se teko, jolla opettaja tai ohjaaja ottaa huomioon oppilaan tunteet? Mikä on se teko, jolla oppilas sitoutuu kehittämään omia taitojaan niin, että hän toimii tasapainoisesti?

Miksi koulu? Miksi näitä asioita ei voida opettaa kotona? Mikä on koulun vastuu?

"Kukka ei kasva helposti lattialankun lävitse. Kuitenkin riittävällä luonnonvoimalla se löytää tien puunsiyden lomasta tai oksan kolosta."

Olennaisinta on ymmärtää, että koulu on välimatka. Ikään kuin hyvin pitkä tunneli, jossa lapselle pyritään antamaan parhaat mahdolliset välineet kohdata uusi maailma. (Oppimaan oppiminen,

ydintaidot, myötätunto, mahdollisuus löytää merkityksellisyys ja tarkoitus aina uudelleen.) Nämä ovat asioita ja taitoja, jotka kantavat aikuisiällä yhtäläillä kuin nuoruuden vaikeissa kipuiluissa ja tunnemyrskyissä. Lapsi, joka ei ole oppinut tunnistamaan tunteitaan, ei voi säädellä käyttäytymistään. Nuori, joka kohtaa murrosiässä vaikean elämäntilanteen, ei osaa toimia tietoisesti, jos ei tunnista omia tarpeitaan ja esimerkiksi sitä, mitä muut häneltä odottavat. Aikuinen, joka johtaa yhtiökokousta tarvitsee sosiaalisia taitoja enemmän kuin koskaan. Ajattelutaitojen kehittäminen saa urheilevan nuorukaisen oivaltamaan analogioita valmentajan strategioista ja soveltamaan niitä taidokkaasti pelikentällä. Myötätunto on korostuneessa roolissa niin yrityselämässä kuin kotona arjessakin. Kaikki edellä mainitut asiat ovat opetettavissa tai ne ovat mahdollisuuksia, jotka ovat esiin kaivettavissa, kuten myötätunnon käyttäminen osana toimintaa. Koulun suurin rooli on ennen kaikkea sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Lapsi tulee kouluun ja kohtaa väistämättä tilanteita, jotka aiheuttavat hänessä konfliktin, joko tunnetasolla tai ajattelun näkökulmasta. Juuri sosiaalisissa tilanteissa tapahtuu oppimista (sosiokonstruktivistinen näkökulma). Ilman näitä konflikteja, välituntiriitoja, kynän katkeamista, mahdotonta matematiikkaa ja vaikeaa vieraskielistä sanaa, oppilas ei koskaan kasvaisi eteenpäin ja luonnolliseen tasapainon tilaan.

Huom! Olennaisinta opettajien ja ohjaajien työssä luonnollisen pedagogiikan näkökulmasta onkin nähdä juuri nämä konfliktit kasvatustilanteina, eikä häiriöinä tai esteinä. Juuri niissä tilanteissa piilee suurin mahdollisuus kehittää esimerkiksi oppimaan oppimisen taitoja, omantoiminnan ohjausta tai esimerkiksi ajattelutaitoja. Meidän suhtautuminen tuohon häiriöön, konfliktiin tai epämiellyttävään käyttäytymiseen ratkaisee. Siirrämmekö vastuuta? Syytämmekö toisiamme vai yritämmekö kaikki yhdessä tukea oppilasta ja ehtiä yhdessä sopivaa ratkaisua, niin että kaikkien ammattitaito, vastuualueet, tunteet ja näkökulmat tulevat huomioon. Saa kertoa omista erehdyksistään, saa kertoa omasta väsymyksestään ja virheistään, kuin myös onnistumisistaan.

Kuka kantaa siis vastuun ja mistä? Onko roolit nyt selvillä? Mitä ohjaajan tulee tietää? Voiko opettajan kanssa jutella pedagogisista valinnoista? Onko muutokselle aikaa?

"Kastele kukkaa, ja katso kun se kasvaa."

Työntekijä - eli tässä tapauksessa hän, joka toimii koulun vastuun; rehtorin vastuun; opettajan vastuun piirissä, on olennainen osa muutosta. Mielikuvan kautta se voisi tarkoittaa sitä, että "Auton

moottori ei toimi ilman mäntää." Tietyllä moottorinosalla on ehkä suurempi vastuu, mutta ei suurempaa merkitystä. Jos joku vastuullisen suuri osa toimii mekaanisesti väärin, se voi aiheuttaa suurempaa tuhoa. Siksi vastuukysymykset ovat tärkeitä. Mutta toimintaketjun on oltava yhteydessä ja palveltava samaa tarkoitusta, eli "auton liikuttamista." Toisin sanoen oppilas on kaiken toiminnan lähtökohta - kuin myös lopputulos.

Auton toiminta teoreettisella ja vastuullisella tasolla tapahtuu aina virallisen opetussuunnitelman kehysten sisällä. Opetustilanteessa opettaja kantaa vastuun kokonaiskuvasta, moottoritoiminnasta, vaikka on vain yksi osa moottoria (moottorinohjausyksikkö). Opettajan rooli on tietoisuuden rooli. Opettajan on oltava riittävän tietoinen omista ratkaisuksistaan, niiden seurauksista ja toiminnan tavoitteista. Ohjaajan ei siis tarvitse oppitunnilla miettiä toiminnan tavoitteita, kunhan ohjaaja tietää ydinfilosofian, sekä tukee oppilaita omien resurssien mukaisesti. Jokainen oppitunti palvelee ydintaitojen opettamista oppiaineiden avulla. Ei niin, että jokainen oppitunti palvelee oppiaineita. Oppiaineet ovat mahdollisia viitekehysjä joista oppimista itsessään tapahtuu. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ympäristö- ja luonnontiedon sisältöjen ohella ja kanssa harjoitellaan erityisesti ajattelutaitoja tai vaikkapa työskentelytaitoja. Lähtökohtaisesti oppiminen jakautuu sisällön oppimisen ja ydintaitojen kesken. Muutoksena vanhaan toimintakulttuurin pääpaino ei ole enää sisällössä, vaan siinä kuinka opitaan (ydintaidot).

Tarkoitus on tukea koulupäivän aikana oppilaan terveellistä ja tasapainoista kasvua. Tarkoitus on käyttää mahdollisimman paljon resursseja siihen, että oppilas itse keksii omat ratkaisun välineet. Tukea oppilaan oivallusta ja tahtoa kehittää uusia menetelmiä. Tukea oppilasta myötätuntoisiin ja luonnollisiin ratkaisuihin. Tukea oppilasta saavuttamaan omat päämääränsä ja löytämään oma oppimisen intohimonsa. Tukemalla oppilasta ilman, että omat mielipiteet, asenteet, motiivit vaikuttavat häneen. Tukeminen on irtisanoutumista, mutta ei välinpitämättömyyttä. Tämän eron tunnistaminen voi tuntua vaikealta ja haastavalta. Siksi on tärkeää käydä keskustelua vastuussa olevan opettajan kanssa, jos joku asia tuntuu ristiriitaiselta tai se ihmetyttää.

Huom! Opettajan vastuulla on toiminnan tietoisuus. Tämä tarkoittaa syy-seuraussuhteiden tarkastelua ja uuden päätösten tekemistä. Ohjaajan ei siis tarvitse olla täysin tietoinen opetustunnin pedagogisesta näkökulmasta. Ohjaajan vastuulla on tiedottaa ristiriitatilanteista, joihin haetaan yhdessä ratkaisua. Opettaja voi kertoa esimerkiksi ohjaajalle, onko muutokselle oppilaan toiminnassa tarvetta vai palveleeko se tarkoitusta. Ohjaajan vastuulla ei ole tehtävän onnistuminen, tai tehtävän ymmärtäminen. Ohjaajan vastuulla on tukea oppilasta toteuttamaan tehtävä niillä informaatioilla mitä oppilas (myös ohjaaja) on vastaanottanut. Opettajan ei tule odottaa ohjaajalta samanlaista vastuuta ja informatiivista näkemystä. Opettajan on autettava myös ohjaajaa löytämään aktiiviset toiminnan kohteet ja tarpeelliset työtehtävät. Opettajan vastuulla on pedagoginen työnohjaus. Tämä voi tarkoittaa käytännössä sitä, että opettaja ohjeistaa ohjaajaa valmistamaan materiaalia tunnille toteuttaessaan pedagogista näkemystä tunnin sisällöstä tai osoittaa ohjaajan tukea tietyille oppilaille.

Oppimistilanteissa oppilaan tehtäväsuoritusten ei välttämättä tarvitse onnistua opettajan tavoitteiden mukaisesti, vaan tärkeintä on ryhtyä tekemään tehtävää oman ymmärryksen mukaisesti. Tärkeintä on, että oppilas uskaltaa yrittää ja erehtyä. Ohjaaja voi oman ymmärryksen puitteissa ohjata oppilasta toimimaan palvelen tarkoitusta. Tämä tarkoittaa sitä, että olennaisinta ei ole tehtävän täsmällinen noudattaminen, jos se palvelee yhä tarkoitusta. Liikuntatunnilla väärin pujoteltu rata ei välttämättä ole haitallista toimintaa, sillä se voi yhä palvella pedagogista ydinajatusta esimerkiksi välineen hallintaa tai jotakin ydinkeskeisen motorisen oppimisen osa-aluetta. Jos kyseessä taas olisi ollut ohjeidenannon hahmottaminen, oppilasta tulisi ohjata ensin etsimään informaatio annetuista ohjeista ja suorittamaan rata ohjeiden mukaisesti.

Haaste on käännettävä aina mahdollisuudeksi.
Erehtyminen on sallittavaa.

Mikä on muutoksen tavoite?

Yksi olennaisimpia tavoitteita on vapauttaa toimintakulttuuri sellaiseksi, että se palvelee myös konkreettisesti tulevan opetussuunnitelman vaatimuksia. Tavoitteena on antaa konkreettisia välineitä, joilla toteuttaa perusteissa määriteltyä arvolähtökohtia, sekä suuria aihekokonaisuuksia kuten ilmiökeskeisyyttä tai yrittäjyyttä. Nämä tavoitteet tulee ottaa huomioon ikätasonmukaisesti, sekä koulun omien sääntöjen, arvojen ja yhteisten sopimusten kehyksissä.

Yksilötasolla tavoitteena on saada oppilas itsenäiseksi opiskelijaksi, joka on täynnä vapautta, energiaa, luontaista intohimoa, rohkeutta, luovuutta, yhteistyökykyä, yhteistyötahtoa, myötätuntoa, kykyä huomioida toiset, kykyä hyväksyä omat haasteet, kykyä nähdä mahdollisuus kehittymiseen, tasapainoisuutta, iloa, innostuneisuutta ja muun kykyä tarkastella asiasisältöjä kriittisesti. Kun oppilaalla on erinomaiset kyvyt oppia oppimaan, hän valitsee oman vapauden, intohimon ja tavoitteiden mukaisesti asian, jota elinikäisesti kehittää. Yhteiskuntavastuullisuuden nimissä juuri ihmisistä, jotka ovat löytäneet omat rohkeuden toteuttaa unelmiaan, syntyy merkityksellisyyttä niin taloudellisesta kuin terveydellisestäkin hyvinvointinäkökulmasta. Oppilas toimii aina luonnollista tasapainoa, rauhaa ja myötätuntoa kunnioittavasti, jos oppilas on oppimisen tilassa. Se on tärkein hyväksyttävä premissi ja lähtökohta. Meidän tehtävämme on tukea häntä löytämään tuo luonnollinen tila. Sitä tilaa voivat kaventaa ja horjuttaa kotiolosuhteet, tunne-elämän haasteet tai vaikkapa hitaat ajattelutaidolliset prosessit. Siksi meidän tehtävämme koulussa on erityisen tärkeä.

Annetaan muutoksen tapahtua.
Mennään muutoksen mukana.

Yhdessä.

Joonas Miettinen

joonas.miettinen@joensuu.fi

FOURCORE –opetusmenetelmä.

Luonnollinen Koulu – hanke.

Joensuu